

*Kalkminnend of basifiel grasland op rotsbodem behorend tot het *Alyso-Sedion albae* (H6110)

Verkorte naam: *Pionierbegroeiingen op rotsbodem*

1. Status

Prioritair op Bijlage I Habitatrichtlijn (inwerkingtreding 1994).

2. Kenschets

Beschrijving: Het in Nederland zeer zeldzame habitatype betreft warmteminnende pionierbegroeiingen op kalkrijke rotsbodem. De vegetatie is soortenrijk en komt vroeg in het seizoen tot volle ontwikkeling. Eenjarige planten, vetplanten, kort levende rozetplanten en mossen domineren. Kenmerkend is dat mostapijtjes, dwergstruikjes en ijl verspreide eenjarigen afwisselen met plekjes kale rotsbodem. De begroeiingen staan vrijwel altijd in contact met kalkgrasland (habitatype H6210). Ze behoren tot één verbond (het *Alyso-Sedion albi*). Binnen het habitatype worden geen subtypen onderscheiden.

Vegetatietypen:

Goed: Begroeiingen die tot de associatie *Cerastietum pumili* (13Aa1) worden gerekend.

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Representativiteit
6110	13AA01	<i>Cerastietum pumili</i>	goed

Relatief belang in Europa: aanzienlijk

Het habitatype komt voornamelijk voor in de zuidelijke delen van Midden-Europa, het meest in het heuvelland en montane gebieden. In ons land zijn de begroeiingen van dit type minder goed ontwikkeld. Europees bezien zijn de begroeiingen in ons land niet van speciale betekenis, ook niet ten aanzien van omvang of aangaande het voorkomen van bijzondere soorten.

3. Kwaliteit

Kenmerken van een goede structuur en functie:

- Vlakke rotsbodem aan de bovenrand van kalkgroeven;
- Gevarieerder structuur van de kruidlaag met een hoge mosbedekking (> 30%) en veel open plekken (>30%);
- Onbeschadwd met veel zonlicht (zuid-expositie).

4. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: Het type is nagenoeg beperkt tot het westelijk deel van het Zuid-Limburgse heuvelland. Daar komt het op verschillende locaties voor aan de hoge randen van het Maasdal. In soortenarme vorm komt het op een enkele plaats ook voor in het oostelijk deel van het Mergelland, namelijk in het Geuldal (Schaelsberg).

Huidig voorkomen en Natura 2000: Het type wordt aangetroffen in de Natura 2000 gebieden St.-Pietersberg & Jekerdal (159), Bemelerberg & Schiepersberg (156), Geuldal (157) en Savelsbos (160). In deze laatste twee gebieden weliswaar met een hele kleine oppervlakte en een matige kwaliteit.

H6110 pionierbegroeiingen op rotsbodem: relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden

Natura 2000 gebied	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Bemelerberg & Schiepersberg	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Sint Pietersberg & Jekerdal	+	+	(1) Opp. 2-15%
Geuldal	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) van matige naar goede kwaliteit
Savelsbos	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) van matige naar goede kwaliteit

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends: Omdat de begroeiingen van dit habitatype gebonden is aan rotsrichels is het voorkomen van het type in ons land per definitie beperkt. Toch zijn er opmerkelijke trends te onderkennen. Na het beëindigen van de schapenbeweiding in de loop van de eerste helft van de vorige eeuw, zijn diverse groeiplaatsen met struikgewas overwoekerd. Het gevolg was, dat de gemeenschap omstreeks 1970 op het punt stond uit ons land te verdwijnen. Met het vrijstellen van enkele rotspartijen (door het kappen van bomen en struiken) en het opnieuw invoeren van beweiding met mergellandschappen kon het tij nog net worden gekeerd. Van een volledig herstel is echter geen sprake geweest: enkele van de uiterst zeldzame vaatplanten en mossen zijn mogelijk voorgoed uit ons land verdwenen.

In de laatste decennia lijkt de situatie gestabiliseerd rond een nieuw evenwicht, maar de kwetsbaarheid van de weinige locaties vraagt om voortdurende waakzaamheid.

Recente ontwikkelingen: In de recente tijd zijn twee tegenstrijdige processen gaande. Enerzijds heeft het opnieuw gaan beweiden met schapen onmiskenbaar positieve effecten gehad op de begroeiingen van het habitatype. Anderzijds zien we op enkele van de resterende locaties de biologische diversiteit toch verder teruglopen. Dit is een gevolg van een complex stelsel van factoren waarbij recreatie, onvoldoende beheer en mogelijk een te klein oppervlakte een rol spelen.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: matig ongunstig

Het zeer kleine verspreidingsgebied van het habitatype in ons land is stabiel te noemen, maar in de loop van de afgelopen decennia ijler geworden.

Beoordelingsaspect oppervlakte: zeer ongunstig

Er zijn aanwijzingen dat het oppervlak ook na 1970 nog is achteruitgegaan. Bijvoorbeeld op de Bemelerberg, ondanks aanvankelijke successen na het opnieuw invoeren van schapenbeweiding omstreeks 1980. De huidige oppervlakte aan goed ontwikkelde gemeenschappen is beter in vierkante decimeters dan in vierkante meters uit te drukken.

Beoordelingsaspect kwaliteit: matig ongunstig

1. Typische soorten: Het merendeel van de typische soorten van dit habitatype is ernstig bedreigd en vertoont nog steeds achteruitgang.

2. Structuur en functie: Momenteel omvat dit zeer kwetsbare type een dermate geringe oppervlakte dat de duurzaamheid ervan in het heuvelland niet gegarandeerd is.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: matig ongunstig

Ondanks het feit dat de huidige locaties zwaar onder druk staan, is het toekomstperspectief op termijn niet zeer ongunstig. Het binnen afzienbare tijd vrijkomen van voormalige mergelgroeven biedt namelijk mogelijkheden voor ontwikkeling van dit habitatype op nieuwe standplaatsen. Verder bieden met struiken en bomen overwoekerde kalkrotsen waar het habitatype in het verleden ongetwijfeld voorkwam goede mogelijkheden voor herstel. Daar is herstel simpelweg te bevorderen door het houtgewas te verwijderen.

Anderzijds zijn de populaties van sommige typische soorten (o.a. berggamander, tengere veldmuur, klein klokhoedje) mogelijk zo klein geworden, dat behoud niet meer mogelijk is. Ook weten we niet in hoeverre de typische soorten zich op nieuwe plekken weten te vestigen.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Ondanks het feit dat de pionierbegroeiingen van rotsrandjes in ons land in Europees verband niet van speciale betekenis zijn, verdienen het behoud en herstel ervan toch alle aandacht. Ze vormen immers een belangrijk onderdeel van de Zuid-Limburgse hellingcomplexen, waar ze de meest warmteminnende levensgemeenschap vertegenwoordigen.

Voor een gunstige staat van instandhouding moeten begroeiingen van dit habitatype voorkomen in alle deelgebieden (binnen grasland-complexen) waar het type ontwikkeld of hersteld kan worden. Hierbij moeten ook de mogelijkheden in het oostelijke deel van het Mergelland worden bekeken.

Oordeel: zeer ongunstig

Aspect	1994	2004
Verspreiding	matig ongunstig	matig ongunstig
Oppervlakte	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Kwaliteit	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomst perspectief	zeer ongunstig	matig ongunstig
Beoordeling Svl	zeer ongunstig	zeer ongunstig